

Félagsfundur Pírata um menntamál 31.8.2017

Mætt: Björn Ragnar Björnsson, Eva Hauksdóttir, Einar Steingrímsson

Fundargerð:

Fundur settur kl. 18:15.

Eva var kjörin fundarstjóri og Einar fundarritari.

Farið var í gegnum allar greinargerðir með tillögunum að stefnu fyrir grunnskóla, framhaldsskóla og háskóla. Á fyrri fundi var farið yfir stefnu um leikskóla. Samþykkt var að setja í kosningu hverja fyrir sig af stefnunum fyrir leikskóla, grunnskóla, framhaldsskóla og háskóla, eins og þær standa nú í eftirfarandi skjali: <https://docs.google.com/document/d/1DxxPZtD-7PyifrBCGD7Sx4m7270Fb5kmAtIMVfzthHs/edit?ts=599fecfa> Afrit af því er hér:

Sértækar menntastefnur Pírata eftir skólastigum - drög 24.8.2017

Samþykkt var á fundum 17. og 24. ágúst að leggja til á félagsfundi 31. ágúst að eftirfarandi tillögu greinar verði settar í vefkosningu. Á fundinum 31. ágúst verður hægt að ræða breytingar á greinargerðunum, og tillögur um slíkar breytingar má setja í athugasemdir í skjalið.

STEFNA UM LEIKSKÓLA

1. Hlutverk leikskóla er umönnun, félagsleg þjálfun og menntun sem fer fram í leik. Ekki skal gera námsmat á námi leikskólabarna sem notað sé til samanburðar á leikskólum eða börnunum, en búa þeim umhverfi þar sem þau geta lært og þroskast með þeim hætti sem hentar hverju fyrir sig.

Greinargerð: Börn þroskast með ýmsum hætti og læra ýmislegt í leikskólum. Bæði leikskólabörn og -kennarar eiga hins vegar að vera frjáls frá þeim þrýstingi og væntingum sem fylgja formlegu námsmati síðar í skólakerfinu.

2. Leikskólar þurfa að hafa á að skipa kennurum sem eru færir um að leiðbeina börnum í námi af því tagi sem hentar þessu skólastigi.

Greinargerð: Í lögum 87/2008 um ráðningu kennara og skólastjórnenda við leikskóla, grunnskóla og framhaldsskóla segir að minnst 2/3 hlutar stöðugilda við kennslu, umönnun og uppeldi barna í hverjum leikskóla skuli skipuð menntuðum leikskólakennurum. Því fer víðs fjarri að þessu marki sé náð, til dæmis í Reykjavík, þótt það sé afar misjafnt eftir sveitarfélögum. Því þurfa stjórnvöld að beita sér fyrir því að þessu sé kipt í liðinn.

3. Skylda ætti sveitarfélög með lögum til að bjóða öllum börnum leikskólapláss frá tilteknum aldri.

Greinargerð: Að því leyti sem leikskólar bjóða upp á nám er mikilvægt að það standi öllum börnum til boða jafnt. Eins er eðlilegt að öllum börnum standi jafnt til boða sú umönnun og tækifæri til félagslegra samskipta við jafningja sem leikskólar veita.

STEFNA UM GRUNNSKÓLA

1. Mikilvægasta hlutverk grunnskóla er að gera börn læs, þ.e.a.s. fær um að afla sér upplýsinga á ýmsu formi og vinna úr þeim, og fær um að tjá hugsanir sínar á skilvirkum hátt og að taka þátt í umræðum um hugmyndir sínar og annarra. Auk þeirrar þjálfunar í íslensku er mikilvægt að grunnskólabörn nái tökum á einföldum reikningi, og á ensku. Umfram það skulu skólar, kennarar og nemendur hafa mikið frelsi í vali á námsgreinum, og skólar skulu leitast við að búa börnum umhverfi þar sem þau eiga kost á ýmiss konar námi og starfi sem þau gætu haft áhuga á. Það á jafnt við bókleg og verkleg viðfangsefni, listir og aðra sköpun, sem og íþróttaiðkun.

Greinargerð: Enn þurfa börn bókstaflega að verða „læs“ og „skrifandi“ til að geta aflað sér upplýsinga og tjáð hugsanir sínar. Nú á dögum fer upplýsingaleit hins vegar sífellt meira fram rafrænt, mest á netinu, og tjáning hugsana einnig. Af því þarf skólastarf að taka mið.

Upplýsingaöflun og tjáning nemenda í grunnskólum fer fyrst og fremst fram á íslensku, þótt huga þurfi sérstaklega að þörfum nemenda með annað móðurmál. Til að geta notfært sér netið vel til upplýsingaöflunar er líka nauðsynlegt að kunna ensku, þar sem yfirgnæfandi meirihluti alls efnis á netinu er á ensku.

Allir þurfa að skilja einfaldan reikning, til að geta tekist á við hversdagsverkefni sem og margt í öðrum námsgreinum. Auk þess er nauðsynlegt að skólarnir bjóði upp á miklu ítarlegra nám í stærðfræði fyrir þá nemendur sem hafa áhuga. Einnig er brýnt að hafa í huga að upplýsingatækni, forritun og tölvunarfræði eru ekki síður mikilvægar námsgreinar í dag, þótt þær hafi enn ekki fengið mikið pláss í grunn- og framhaldsskólum, þar sem kunnáttu á þessu sviði mun hafa stór áhrif á framtíð nútímabarna.

Umfram þessar mikilvægustu grunngreinar ættu skólarnir að bjóða upp á fjölbreytt nám á ýmsum sviðum og leitast við að búa öllum nemendum umhverfi við hæfi þar sem þeir geti þroskað hæfileika sína og menntun. Þar ætti ekki að gera neinn greinarmun á bóklegum, verklegum og skapandi greinum, heldur gera öllum greinum og nemendum jafn hátt undir höfði, í anda þeirrar hugmyndar að grunnskólarnir eigi að þjóna menntun hvers nemanda sem best. Nemendur eiga að kynnast því viðhorfi í skólanum að engar greinar séu öðrum æðri, enda eru hugmyndir um hið gagnstæða óverjandi í skólakerfinu og til þess fallnar að veikja stöðu sumra nemenda.

2. Grunnskólar gegna líka umönnunarhlutverki, sérstaklega á fyrstu árum nemenda. Nemendur skulu hafa mikið svigrúm til leiks og félagslegs þroska í leik og starfi sem fellur utan hefðbundins náms.

Greinargerð: Þar sem nemendur verja stórum hluta tíma síns í grunnskóla, árum saman frá unga aldri, er óhjákvæmilegt að skólinn sinni umönnunarhlutverki. Því er mikilvægt að séð sé fyrir þörfum skólabarna umfram þær sem tengjast náminu.

3. Skólar gegna félagslegu uppeldishlutverki þar sem jafnræði, einstaklingsfrelsi, friðhelgi og lýðræði skulu höfð að leiðarljósi. Grunnskólar ættu að þjálfva nemendur í lýðræðislegum vinnubrögðum og umræðu og hvetja til gagnrýnnar umræðu þeirra á milli um samfélagsmál, heimspekileg viðfangsefni og borgaravitund. Þó skal þess sérstaklega gætt að kennarar innræti nemendum sínum ekki tiltekna skoðanir á samfélagsmálum eða heimspekilegum viðfangsefnum.

Greinargerð: Grundvallaratriði lýðræðissamfélags og virðing fyrir borgararéttindum eiga að einkenna allt starf skóla. Skólar þurfa líka í starfi sínu að taka tillit til minnihlutahópa og sérstakra þarfa hvers nemanda, ekki síst nemenda sem eiga á hættu að flosna upp úr skóla, og þeir þurfa að hafa samstarf við forráðamenn nemenda. Þeir þurfa að hafa verklagsreglur til að taka á hegðunvandamálum, einelti og öðrum vandamálum sem búast má við að komi upp í stórum barnahópum. Að innræta nemendum tiltekna skoðanir fer hins vegar í bága við það hlutverk skólanna að efla gagnrýna og sjálfstæða hugsun nemendanna.

4. Endurskoða skal menntun grunnskólakennara, með það fyrir augum að kennarar framtíðarinnar verði fjölbreyttur hópur varðandi sérhæfingu og áhugamál í kennslunni. Tryggja þarf að í flestum skólum séu kennarar sem ráða vel við helstu námsgreinar sem líklegt er að verði stundaðar í miklum mæli, og sérstaklega námsgreinar sem ætla má að krefjist langrar þjálfunar sem undirbúnings fyrir framhaldsnám.

Greinargerð: Í sumum námsgreinum grunnskóla, t.d. stærðfræði, þurfa kennarar að hafa að baki langa þjálfun til að ráða vel við viðfangsefnin sjálfir, og án þess er nánast útilokað að þeir geti gert námið áhugavert fyrir nemendur. Það virðist hins vegar algengt að nemendur í kennaranámi byrji í því með afar lítið nám í stærðfræði úr framhaldsskóla, og þeir geta farið í gegnum fimm ára kennaranám í háskóla án þess að bæta teljandi við sig. Þetta er ekki vandamál ef nógu margir kennarar hafa áhuga á að afla sér mikillar og djúprar þekkingar og færni í viðkomandi greinum, og gera það sem hluta af kennaranámi sínu, en svo virðist sem margir kennarar í grunnskóla séu að kenna t.d. stærðfræði af miklum vanefnum hvað varðar eigin bakgrunn. Þeir kennarar geta tæplega vakið áhuga nemenda á greininni og veitt þeim þá aðstoð sem þeir þyrftu að fá. Ein leið til að efla færni kennara í námsgreinum grunnskólans væri að bjóða upp á nám í þeim greinum sem væri sérsníðið fyrir kennara, og þeir bættu síðan við nauðsynlegu námi í kennslufræði almennt.

Athuga mætti að hafa kennaranámið mikið starfstengt, þannig að kennaranemar störfuðu samhliða náminu undir handleiðslu reyndra kennara.

5. Afleggja skal samræmd próf í grunnskólum og skal námsmat fyrst og fremst byggt á vinnu við verkefni.

Greinargerð: Sú hugmynd að menntun felist í að læra hluti sem hægt er að prófa með prófum sem eru samræmd fyrir allt landið, og eru tekin í tímaþröng og einangrun frá umheiminum, rímar illa við nútímann og hvernig við leysum verkefni yfirleitt. Sú einsleitni sem samræmd próf snúast um fer líka í bága við það frelsi og fjölbreytileika sem á að einkenna starf skólanna. Námsmat stýrir vinnu nemenda og kennara, og það að „læra undir“ samræmd próf er ekki til þess fallið að þjálfar nemendur í lausn verkefna sem þeir gætu haft áhuga á og gagn af að fást við. Það er líka rökvilla að telja það sýna ágæti samræmdra prófa að „góðum námsmönnum“ (samkvæmt einhverjum öðrum mælikvörðum) gangi almennt vel á slíkum prófum; sú fylgni þýðir alls ekki að gengi á þeim prófum segi til um getu einstakra nemenda. Að framhaldsskólar hafi notað samræmd próf til að velja inn nemendur eru ekki rök fyrir þeim, enda getur það ekki fallið undir hlutverk grunnskóla að veita slíka þjónustu.

6. Sameiginlegar námsskrár yfir skyldunám í grunnskólum skulu takmarkast við þær greinar og það umfang þeirra sem nauðsynlegt er að öll börn fari í gegnum, og skal innihald þeirra vandlega rökstutt með tilliti til þeirrar nauðsynjar.

Greinargerð: Fjöldi mögulegra „námsgreina“ hefur margfaldast síðustu áratugina, samtímis því sem tilkoma internetsins hefur gerbreytt möguleikunum í upplýsingaöflun og þess að nota námsefni víða að úr heiminum. Það er því tímaskekkja að staðla þær námsgreinar sem grunnskólabörn ættu öll að læra, umfram það sem nauðsynlegt er til að geta aflað sér upplýsinga á hinum ýmsu sviðum og nýtt sér þær. Því ætti að veita nemendum, kennurum og skólum mun meira frelsi í vali námsgreina, og kynda undir nýsköpun og fjölbreytni í þeim efnum.

Auk þeirra takmarkana í umfangi sem ítarlegar námsskrár fela í sér eru þær lítt til þess fallnar að hvetja til þeirrar samþættingar námsgreina sem er stundum æskileg. Þar má t.d. nefna að tengja saman nám í íslensku og ensku, húsasmíði og byggingarlist, eða forritun og bókhaldi.

7. Að jafnaði skal ekki gera kröfur um heimanám nemenda í grunnskólum.

Greinargerð: Sú skoðun virðist njóta nokkuð almenns fylgis að stytta ætti vinnudag fullorðins fólks, svo að það hafi meiri frítíma, meðal annars til að sinna fjölskyldu. Í því ljósi er óeðlilegt að ætlast til að skólabörn vinni „yfirvinnu“ á kvöldin og um helgar. Við sérstakar aðstæður má þó gera ráð fyrir að nemendum sé falið að leysa verkefni sem krefjast vinnu utan skólatímans, svo sem ef afla þarf upplýsinga sem ekki eru aðgengilegar í skólanum.

8. Bæta þarf framkvæmd stefnunnar um „skóla án aðgreiningar“, í ljósi þess að hún hefur sums staðar leitt til einangrunar nemenda með sérþarfir, í stað þess að þjóna menntun og hagsmunum hvers nemanda. Mikilvægt er í þeirri endurskoðun að hafa samráð við foreldra barna með sérþarfir. Einnig skal meta áhrif núverandi fyrirkomulags á umhverfi þeirra barna sem ekki hafa neinar sérþarfir og laga það sem ekki virkar sem skyldi.

Greinargerð: Sú stefna að stía nemendum ekki sjálfkrafa sundur vegna sérþarfa er góð. Að hafa enga aðgreiningu eftir aðstæðum nemenda getur hins vegar t.d. leitt til þess að blindur nemandi einangrist í bekk þar sem allir aðrir nemendur eru sjáandi, þar sem hann getur ekki tekið þátt í leikjum þeirra og ýmsu skólastarfi þeirra. Þannig býður skólakerfið viðkomandi nemanda ekki sömu möguleika og öðrum nemendum. Foreldrar barna með sérþarfir ættu að vita mikið um hvað hentar börnum þeirra og hvað ekki, og því er nauðsynlegt að hafa samráð við þá þegar þessi endurskoðun fer fram. Sama gildir um þá nemendur með sérþarfir sem hafa aldur og þroska til að tjá skoðanir sínar um þær.

Sú skoðun heyrir meðal kennara og foreldra að sum börn með sérþarfir fái þeim ekki fullnægt í því skólastarfi sem hentar öðrum börnum, og að það valdi oft alvarlegum truflunum í umhverfi þeirra sem ekki hafa neinar sérþarfir. Þetta þarf að leysa þannig að báðir hópar fái það út úr skólastarfinu sem þeir hafa getu og þroska til.

9. Þar sem því verður við komið skal bjóða nemendum sem hafa annað móðurmál en íslensku (eða eru tvítyngdir) kennslu í því máli.

Greinargerð: Annars vegar er mikilvægt að nemendur fái aðstoð við að ná góðum tókum á móðurmáli sínu, hvert svo sem það er, og hins vegar er verðmætt fyrir samfélagið að hafa fólk sem ræður vel við önnur mál en þau sem jafnan eru kennd í skólum landsins.

STEFNA UM FRAMHALDSSKÓLA

1. Stuðla skal að mikilli fjölbreytni í námsframboði framhaldsskóla, sem spanni bóknám, verknám, íþróttir, listir og annað skapandi starf, og skal öllum þessum sviðum gert jafn hátt undir höfði.

Greinargerð: Nánast allir unglingar fara í framhaldsskóla, og óhætt er að segja að samfélagið geri núorðið ráð fyrir því. Þess vegna hefur hlutverk framhaldsskólanna orðið mun víðtækara en það var í upphafi, en framhaldsskólakerfið hefur ekki verið lagað að þeim veruleika nema að litlu leyti. Þar sem stór hluti nemenda fæst við annað en þær bóknámsgreinar sem voru lengi einráðar í framhaldsskólunum, og þar sem óeðlilegt er að mismuna nemendum eftir áhugasviðum þeirra, er mikilvægt að þessum sviðum sé gert jafn hátt undir höfði.

Auk bók- og verknámsgreina ættu þeir nemendur sem vilja fást við listir og aðrar skapandi greinar að geta gert það innan framhaldsskólakerfisins. Til dæmis er vandséð af hverju tónlistarnám (sem nemendur hafa getað fengið metið sem hluta af framhaldsskólanámi sínu) ætti ekki að standa til boða innan veggja framhaldsskólakerfisins, og fá að vera þar aðaláhersla þeirra nemenda sem þess óska.

2. Framhaldsskólar skulu hafa mikið frelsi til að sérhæfa námsframboð sitt, og við gerð námsskráa sinna og skipulagningu náms að öðru leyti. Þeir skulu leitast við að gefa nemendum kost á breiðri menntun og þjálfun í sjálfstæðum vinnubrögðum. Þeir skulu gera nemendum sem hyggja á framhaldsnám ljóst hvaða undirbúningur þeir þurfi, og leitast við að bjóða upp á slíkt undirbúningsnám sem almennt fullnægir kröfum háskóla innanlands og erlendis.

Greinargerð: Sjálfsagt er að framhaldsskólar séu ólíkir hvað varðar námsframboð og starfsaðferðir, svo nemendur geti valið skóla sem hentar þeim best, og verið þar í umhverfi sem er ríkt af því sem þeir sækjast eftir.

3. Lengd framhaldsskólanáms má vera misjöfn eftir námsbrautum og framtíðarmarkmiðum nemenda. Þær námsbrautir/leiðir sem geta verið undirbúningur náms að loknum framhaldsskóla skulu gera skýrt hvað af náminu er nauðsynlegt fyrir slíkt framhald, en forðast skal að staðla nám nemenda umfram það. Þó skal hafa félagslegt hlutverk framhaldsskólanna og svigrúm til virks félagsstarfs nemenda í huga við skipulag námsbrauta og námslengdar.

Greinargerð: Auk þess sem ólík störf og framhaldsnám krefjast ólíks undirbúnings ætti sú hugmynd að vera löngu úrelt að allir nemendur sem hyggja á háskólanám ættu að ljúka stúdentsprófi sem innihaldi tiltekið staðlað „magn“ náms. Stúdentsprófið varð til fyrir óralöngu og þjónaði þá allt öðrum tilgangi en framhaldsskólar gera í dag. Að því leyti sem framhaldsskólaganga er undirbúningur fyrir tiltekið háskólanám þurfa nemendur að vita hvaða kröfur þeir þurfa að uppfylla, en að öðru leyti ættu framhaldsskólar að bjóða upp á þá menntun, og í þeirri samsetningu, sem þeir og kennarar þeirra telja ákjósanlega og sem eftirspurn er eftir meðal nemenda. Þar sem félagsstarf nemenda er mikilvægur þáttur í skólagöngu margra þeirra þarf að taka tillit til þess við skipulag sjálfs námsins.

4. Framhaldsskólar skulu leitast við að mæta þörfum nemenda sem hætt er við að vegna sérstöðu geti átt erfitt uppdráttar í skólakerfinu, svo sem fatlaðra og langveikra nemenda og nemenda með erlendan menningarbakgrunn, með það að markmiði að draga úr brottfalli þeirra.

Greinargerð: Þetta ætti að vera augljóst á grundvelli jafnræðissjónarmiða, sérstaklega þegar börn eiga í hlut, auk þess sem fjölbreytni samfélagsins ætti að endurspeglast í framhaldsskólunum.

STEFNA UM HÁSKÓLA

1. Allt starf háskóla skal hvíla á vísindalegum eða listrænum grunni, eftir því sem við á, og byggjast á þekkingu og aðferðum sem standast þær kröfur um áreiðanleika og nýsköpun sem gerðar eru á hverju fræðasviði. Niðurstöður rannsókna í háskólum skulu birtar opinberlega, í samræmi við alþjóðlegar hefðir á hverju sviði. Festa skal í lög ákvæði um hvernig akademískt frelsi háskóla skuli tryggt, og búa svo um að akademískir starfsmenn geti leitað réttar síns í því tilliti hjá óháðum úrskurðaraðila.

Greinargerð: Markmið rannsókna, og þeirrar menntunar sem hvílir á þeim, er að afla áreiðanlegrar þekkingar og miðla henni. Það er gert með rannsóknum sem undirgangast jafningjamat og standast kröfur þess, á þeim alþjóðavettvangi sem nánast allt fræðastarf tilheyrir. Því er nauðsynlegt að akademískir starfsmenn háskóla hafi vald á þeirri þekkingu sem þarf til að miðla henni á skilvirknan hátt. Þeir akademísku starfsmenn háskóla sem bera uppi rannsóknánám (hvort sem er í grunn-, meistara- eða doktorsnámi) þurfa að hafa að baki feril sem sjálfstæðir fræðimenn á viðkomandi sviðum. Þeir sem leiðbeina í slíku rannsóknánámi á meistara- og doktorsstigi þurfa að vera virkir fræðimenn á alþjóðavettvangi á viðkomandi sviðum, enda er það mikilvægur hluti starfs þeirra að tengja verðandi fræðafólk við alþjóðasamfélagið.

Um listgreinar á háskólastigi gildir annað en um fræðasvið með skýrar kröfur um áreiðanleika og aðferðir. Sama gildir um sumar greinar hugvísinda, svo sem bókmenntafræði, sem ekki snýst eingöngu um áreiðanlega þekkingu sem fræðasamfélagið er sammála um, heldur einnig skapandi greiningu. Í slíkum greinum skal þó ætíð miðla við þær kröfur um þekkingaröflun og nýsköpun sem gerðar eru í viðkomandi alþjóðasamfélagi.

Akademískt frelsi akademískra starfsmanna háskóla er grundvöllur þess að þeir geti stundað rannsóknir sínar óháð utanaðkomandi hagsmunum, því það er nauðsynlegt þeirri sannleiksleit sem rannsóknir eiga að vera. Í lögum nr. 63/2006 um háskóla eru ákvæði um fræðilegt sjálfstæði, en ekkert um hvernig akademískir starfsmenn geti leitað réttar síns í því tilliti. Allir íslenskir háskólar undirrituðu skjalið „Yfirlýsing um forsendur og frelsi háskóla“ þann 15. júní 2005. Þar er kveðið á um rétt háskólakennara til slíks frelsis, en þar eru engin ákvæði um hvernig þeir geti sótt þann rétt sinn ef á þarf að halda. Þann rétt ætti að vernda með löggjöf, svo yfirvöld háskóla séu ekki dómarar í eigin sök.

2. Háskólastarf skiptist í aðalatriðum í tvennt, rannsóknir og kennslu. Ekki skal gera ráð fyrir að allir háskólakennarar sinni rannsóknum. Sé háskólastarfi skipt upp í rannsókn- og kennsluskóla getur það hvort sem er verið á milli skóla eða innan sama skóla. Í rannsóknaháskólum fara fram rannsóknir, kennsla í greinum sem tengjast þeim og rannsóknánám. Í kennsluháskólum fer fram kennsla í greinum sem eru fyrst og fremst undirbúningur fyrir störf á tilteknu sviði.

Greinargerð: Í þeim löndum sem hafa hlutfallslega jafnstórt háskólakerfi og Ísland, talið í fjölda nemenda, er nánast algilt að háskólakerfinu sé skipt með þessum hætti. Á Íslandi eru hins vegar allir akademískir starfsmenn í ríkisháskólum (sem eru 85% háskólakerfisins) ráðnir til að stunda rannsóknir í helmingi umfangs starfs síns, þótt ljóst sé að við stöndum ekki öðrum þjóðum framar varðandi getu til rannsókna. Einnig er mikilvægt að þeir háskólakennarar sem einungis stunda kennslu fái að einbeita sér að henni og umbun fyrir það sem þeir gera vel á þeim vettvangi. Hins vegar er eðlilegt að gera ráð fyrir því sem meginreglu að þeir sem stunda rannsóknir kenni líka, enda mikilvægt að miðla þeirri þekkingu og færni sem þar er til staðar.

3. Gera skal úttekt á öllu rannsóknastarfi háskóla með fárra ára millibili, og fá til þess óháða erlenda sérfræðinga á hverju sviði, sem geri samanburð á gæðum rannsóknastarfs deilda (eða annarra

hæfilega afmarkaðra hópa) við samsvarandi starf á alþjóðavettvangi. Slíkt mat skal eingöngu vera jafningjamat á gæðum rannsóknarstarfsins, í samræmi við þær alþjóðlegu hefðir sem ríkja á hverju sviði. Taka skal mið af niðurstöðum þeirra úttekta þegar opinberu rannsóknafé er skipt milli háskóla og/eða deilda þeirra.

Greinargerð: Til að stuðla að því að rannsóknafé háskóla sé notað með skilvirkum hætti er nauðsynlegt að meta gæði rannsóknarstarfs þeirra reglulega. Til þess þarf óháða og hæfa sérfræðinga á hverju sviði, og slíka sérfræðinga er almennt aðeins hægt að finna erlendis. Markmiðið með slíku mati er að hvetja háskólana til að beina rannsóknafé sínu til þess rannsóknarstarfs sem stenst kröfur alþjóðasamfélagsins. Mikilvægt er þó að akademískir starfsmenn háskóla sem stunda rannsóknir hafi til þess næði í langan tíma í senn, og því þarf mat af þessu tagi að taka til nokkurra ára í einu. Af sömu ástæðu ættu skólarnir sjálfir að gera allar breytingar á úthlutun rannsóknafjár til deilda og sviða á löngum tíma en ekki skyndilega, þótt eðlilegt sé og nauðsynlegt að slíkar breytingar geti átt sér stað. Mikilvægt er að þeir sérfræðingahópar sem fengnir eru til að gera mat af þessu tagi fái þau skilaboð frá menntamálayfirvöldum að beðið sé um heiðarlegan samanburð við alþjóðasamfélagið á hverju sviði. Mat af ofangreindu tagi er algengt að gert sé í erlendum háskólum, og má t.d. líta til slíks mats sem gert hefur verið við háskólana í Helsinki, Lundi og Uppsölum á þessari öld.

Mikilvægt er að mat af þessu tagi sé einungis jafningjamat á gæðum rannsóknarstarfs, þ.e.a.s. mat óháðra sérfræðinga á hverju sviði, en ekki sé reynt að spá fyrir um meinta gagnsemi rannsókna utan viðkomandi fræðasviðs. Ástæða þess er að góðar rannsóknir eru í eðli sínu óvissuferð. Áhrifamiklar uppgötvanir eru mjög oft gerðar þar sem engan óraði fyrir, og enginn er þess umkominn að giska á hvar framfarirnar verði helst.

Með því að útdeila rannsóknafé til háskóla (til langs tíma í senn) í samræmi við niðurstöður mats af þessu tagi verða háskólar þar sem rannsóknir eru stundaðar hvattir til að nota það fé sitt með sem bestum hætti til að efla góðar rannsóknir.

4. Þeir háskólakennarar sem einbeita sér að kennslu skulu hafa svigrúm til að þróa kennslu sína, og umbun til þeirra skal miðast við gæði kennslustarfs þeirra, en ekki skal gera kröfu um rannsóknarstarf þeirra.

Greinargerð: Góður háskóli verður að vinna markvisst að því að bæta kennsluna og skapa umhverfi sem gerir kennurum kleift að leggja metnað sinn í það. Því þarf að gera kennslunni hátt undir höfði, og umbuna þeim sem eingöngu stunda kennslu fyrir vinnu sína við hana.

5. Þeir háskólakennarar sem stunda rannsóknir en eru ráðnir eingöngu í kennslu (sem og einstaklingar utan háskólanna) skulu geta sótt um styrki í almenna samkeppnissjóði, sem greiði þá laun þeirra við rannsóknarstarfið. Einnig skal gera kennsluháskólum kleift að borga þeim kennurum sem stunda rannsóknir sem standast alþjóðleg viðmið laun til að sinna þeim rannsóknum meðfram kennslunni.

Greinargerð: Viðbúið er að sumir þeirra sem ráðnir eru eingöngu til kennslu í háskólum stundi rannsóknir. Nauðsynlegt er að þeir eigi kost á því að sinna rannsóknum sínum í hlutastarfi (eins og gildir um flesta starfsmenn rannsóknaháskóla), að því tilskildu að þær standist samanburð við aðrar rannsóknir sem styrktar eru af samkeppnissjóðum.

6. Háskólar skulu rökstyðja vandlega þær fornámskröfur sem þeir gera fyrir hinar ýmsu námsbrautir sínar. Slíkar kröfur ættu ekki að stjórna starfi framhaldsskóla, umfram það að skólarnir leiðbeini nemendum um hverjar þessar kröfur séu og hvernig megí uppfylla þær. Háskólum skal heimilt að halda sérstök inntökupróf, en góður árangur úr framhaldsskóla ætti einnig að veita aðgang að háskólanámi.

Greinargerð: Eðlilegt er að háskólar geri skýrar kröfur um þann bakgrunn sem nemendur þurfi að hafa til að hefja nám á tilteknu sviði. Hins vegar ætti stúdentspróf í sjálfu sér að vera úrelt sem aðgangskrafa í háskóla; það var enda búið til í allt öðrum tilgangi. Auk námsárangurs í framhaldsskóla væri skynsamlegt að bjóða umsækjendum um háskólanám að taka einhvers konar inntökupróf, hvort sem það miðast við tiltekna háskóladeild eða er almennt próf í ýmsum þáttum menntunar, eins og tíðkast t.d. í Svíþjóð (Högskoleprovet). Þannig gætu þeir sem hafa einbeitt sér að öðru en því námi sem krafist er fyrir háskóla sýnt fram á getu sína til að stunda háskólanám.

7. Háskólar skulu leggja áherslu á að allar rannsóknaniðurstöður sem birtar eru séu birtar þannig að þær séu öllum aðgengilegar, endurgjaldslaust á netinu.

Opið aðgengi (e. Open access) að rannsóknaniðurstöðum háskóla er eðlileg krafa af því að hlutverk háskóla er að skapa þekkingu fyrir almenning, auk þess sem það er almenningur sem greiðir kostnaðinn við það starf á Íslandi.

Fundi slitið kl. 18:43.